

فصلنامه علمی - تخصصی معارف علوم انسانی و علوم اسلامی

شماره دهم، پاییز ۱۴۰۱، ص ۵-۲۵

مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

عبدالمهدی سالار نسب^۱

علی خواجویی بازمانده^۲

مریم سعید^۳

سیده زهرا علوی رضوی^۴

چکیده

انقلاب اسلامی نیز بر اساس مجموعه آرمان‌ها، اهداف، سیاست‌های متعالی اسلامی شکل گرفت که ریشه در اعتقادات و باورهای ملت مؤمن و انقلابی ایران اسلامی دارد. یکی از مهم‌ترین آرمان‌ها و اهداف شکل‌گیری انقلاب اسلامی، تحقق تمدن نوین اسلامی جهت نیل به سعادت و تعالی بشر است. رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) با دیدی وسیع و همه‌جانبه نگر نسبت به مسائل

---

^۱ طلبه سطح سه حوزه علمیه بندر عباس، معلم ششم ابتدایی شهر بندر عباس، ایمیل:

salarnasabm912@gmail.com

^۲ کارشناسی ارشد رشته تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، مدرس گروه معارف دانشگاه آزاد بردسیر، دبیر تاریخ، ایمیل:

Ali khajouei@yahoo.com

^۳ کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی (علوم قرآن و حدیث) از دانشگاه شهید باهنر کرمان، معاون پرورشی دبستان شاهد

بردسیر، ایمیل: ۶۳maryamsaeid@gmail.com

^۴ کارشناسی ارشد رشته مدیریت ورزشی، از دانشگاه غیر انتفاعی عرفان کرمان، مدیر دبیرستان فاطمیه گلزار بردسیر، ایمیل:

Alavirazavi09@gmail.com

ملی، منطقه‌ای و بین‌الملل و با شناخت همه‌جانبه دشمن و توطئه‌های فراگیر دشمن، همواره رهنمودها و هدایت‌های کارآمد حکیمانه و عالمانه را در برهه‌های مختلف بیان فرموده‌اند که باید ضمن شناخت رهنمودها، بیانات و. معظم له، با به‌کارگیری صحیح آن، مانع تحقق خواسته‌ها و اهداف دشمنان شد. بیانیه رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) تحت عنوان «گام دوم انقلاب اسلامی» از مهم‌ترین بیانیه‌های معظم له است که در آستانه ورود به چله دوم انقلاب اسلامی صادر شد و مورد استقبال گسترده قرار گرفت. در این مقاله به روش توصیفی و تحلیلی و کتابخانه‌ای به تحلیل مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته می‌شود. از این نوشتار این نتایج و اهداف به دست می‌آید: ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او، عدم ریا و انجام امور برای رضای خداوند متعال، نفی الگوهای اجتماعی مخرب زندگی غربی، فرهنگ‌سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی، توجه به ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی - تاریخی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی و رعایت جایگاه از مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی محسوب می‌شوند.

کلید واژه‌ها: راهبردها، سبک زندگی، تمدن اسلامی، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی.

مقدمه

الگو سازی و شناساندن سبک زندگی الگوی مناسب از جمله روشهای اسلام برای ارائه برنامه زندگی و ارشاد به کمالات و مقامات معنوی است، خداوند در قرآن در دو مورد سبک زندگی الگو را معرفی می کند: یکی در سوره احزاب فرموده: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ؛ (احزاب: ۲۱) قطعاً برای شما در رفتار رسول خدا مایه اقتدا و سرمشق زندگی است» و دیگری در سوره ممتحنه می فرماید: «قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ؛ (ممتحنه: ۴). برای شما مؤمنان بسیار پسندیده و نیکوست که به ابراهیم و اصحابش اقتدا کنید» در آیات بالا سبک زندگی حضرت ابراهیم و رسول اکرم و کسانی که با ایشان هستند به عنوان الگو شناسانده شده اند. پس الگو منحصر به شخص پیامبر و ابراهیم (علیهما السلام) نیست؛ بلکه هر کس - به تمام معنا - در راه اینان باشد می تواند الگو واقع شود. تاریخ پر تلاطم شیعه، نشان می دهد که سبک زندگی همواره با دو خوانش کلی روبرو بوده است؛ نگاه حداقلی و سلبی به این باورداشت رخوت و رکود را در جوامع شیعی رقم زده و قرائت حداکثری و ایجابی آن، روح امید و تکاپو را به جامعه تزریق می کند. به دلیل اهمیت نقش مهم بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در رساندن جامعه به هدفهای حکومت اسلامی، در این مقاله به بررسی مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بررسی می شود. اهمیت و ضرورت این تحقیق در این است که نیاز شدید جامعه امروزی به آموزه های اسلام و مهم‌ترین موانع سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که تحقیقات انجام شده در این زمینه اندک است. طبق بررسی‌های انجام‌شده در رابطه با برخی از عناوینی که در این مقاله مورد استفاده قرار گرفته است مقاله وجود دارد، ولی به صورت موضوعات فرعی هر کدام جنبه‌هایی را مورد بررسی قرار داده‌اند. در این زمینه کتاب‌ها و مقالاتی نوشته شده که ما به بررسی برخی از آنها می‌پردازیم: ۱- مقاله «امام علی (ع) کارگزاران حکومت و راهکارهای اصلاحات» نویسندگان: جهانبخش ثواقب، در مجله حکومت اسلامی، ۱۳۸۰، شماره ۲۲. در این مقاله آمده: یکی از برنامه‌های اصلاحی حضرت علی (ع) در دوره زمامداری، گماشتن نیروهای شایسته، کارآمد و صالح در مصادر امور حکومت بود. زیرا استقرار و دوام حکومت به‌ویژه با شاخصه‌های دین‌داری و عدالت،

بدون کارگزاران شایسته عملی نخواهد بود. از این رو، یکی از مقوله‌های مهم و مورد توجه جدی امام علی (ع)، کارگزاران حکومت بود. چگونگی گزینش و انتخاب این نیروها در مناصب گوناگون سیاسی، نظامی، مالی، قضایی و اداری، آشنا نمودن آنان با دستورالعمل‌های مدیریتی، شیوه زمامداری و رفتار با مردم و نظارت بر عملکرد و مدیریت آنان به منظور حسن اجرای امور که به تأمین امنیت جامعه، رضایت عمومی مردم، استحکام و ثبات حکومت منجر گردد، از مسائلی است که امام (ع) بدان‌ها پرداخته است. حضرت (ع) با این مبانی نظری سعی داشت تا مدلی از نظام مدیریت اسلامی را در زمان خویش اجرا نماید و برای آینده مسلمانان نیز معیارهای لازم و اصول کلی را ارائه دهد. در این مقاله کوشش می‌شود تا برنامه‌های اصلاحی امام علی (ع) درباره کارگزاران حکومت، به ویژه مواردی چون معیارهای انتخاب، توصیه‌ها و رهنمودهای مدیریتی و سیاست‌های نظارتی و مراقبتی ایشان تحلیل و تبیین گردد. در این مقاله برخی از مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر تکیه بر نظرات امام علی (ع) مورد بررسی قرار گرفته است ولی به مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی اشاره نشده است. ۲. مقاله «مستندات قرآنی بیانیه گام دوم انقلاب در تمدن سازی نوین اسلامی» اثر رحیم ابوالحسینی. در چکیده آمده: بیانیه گام دوم انقلاب یکی از ارزشمندترین مکتوبات تاریخ چهل ساله انقلاب اسلامی ایران است. در این بیانیه به همه‌ی آنچه یک جامعه متمدن اسلامی نیاز دارد، اشاره شده است. ایمان، علم، جهاد، اخلاق، عدالت، عقلانیت، اقتصاد، رسانه و روابط بین‌الملل، از شاخصه‌های مهم تحقق «تمدن نوین اسلامی» هستند که تمدن‌سازی آنها در این بیانیه بیشتر بر دوش جوانان گذاشته شده است. در واقع سرفصل‌ها و نکاتی که در این بیانیه آمده همگی ناظر به تحقق تمدن نوین اسلامی است، که در اینجا به مهم‌ترین آن‌ها اشاره خواهد شد. در این پژوهش کوتاه بر آنیم تنها مبانی و مستندات قرآنی بیانیه گام دوم انقلاب را استخراج و تحلیل کنیم، و دلیل انحصار، آن است که بیانیه مذکور، سرشار از اشارات قرآنی است و دیگر نوبت به مستندات روایی یا عقلانی نمی‌رسد. از این رو به دلیل پرهیز از گسترش مطالب، به ناچار آن را منحصر در مستندات قرآنی نمودیم که وجه مشترک بین همه مذاهب اسلامی است. امیدواریم در این نوشته کوتاه، چیزی از محتوای بیانیه کاسته نگردد. در این مقاله به

همه مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی اشاره نشده است. نوآوری تحقیق « مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» در این است که به مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و در آرامش و خوشبختی و نیکی و سلامتی اخلاقی و معنوی می‌پردازد که هیچ‌کدام از تحقیقات مذکور به این بُعد نپرداخته‌اند و این تحقیق از این منظر، بکر و جدید هست. هدف از انجام این تحقیق پاسخ به این سؤال مهم است که مهم‌ترین راهبردهای تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی چیستند؟ فرضیه تحقیق این است که ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او، عدم ریا و انجام امور برای رضای خداوند متعال، نفی الگوهای اجتماعی مخرب زندگی غربی، فرهنگ‌سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی، توجه به ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی - تاریخی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی از مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی محسوب می‌شوند. در این پژوهش بعد از ذکر عنوان به چکیده و در ادامه به مقدمه و سپس به مفهوم‌شناسی پرداخته می‌شود. در ادامه تحقیق مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. مفهوم شناسی

۱-۱. سبک زندگی

«سبک زندگی» امروزه عنوانی شناخته‌شده در مباحث جامعه‌شناختی و مطالعات فرهنگی به شمار می‌آید. این مفهوم گستره وسیعی از رفتارها، کنش‌های فردی، روابط فردی و اجتماعی و مؤلفه‌های روانی و فرهنگی را شامل می‌شود؛ از جمله فعالیت‌های فیزیکی، اوقات فراغت، خواب‌وبیداری، روابط اجتماعی، روابط خانوادگی، معنویت، ایمنی و آرامش، تغذیه و که هر کدام به‌منزله چارچوب و روشی برای آشکارسازی نوع حیات و زیست افراد به حساب می‌آیند. سبک زندگی، شیوه‌ای نسبتاً ثابت است که فرد اهداف خود را به‌وسیله آن پی می‌گیرد. اما این مفهوم، بیانگر ابعاد خانوادگی و اجتماعی زندگی جمعی در یک جامعه نیز هست و از این منظر می‌توان هویت اجتماعی و ارزش‌های فرهنگی یک جامعه را منشأ و زمینه شکل‌گیری سبک زندگی دانست (محمدی، ۱۳۹۴، ص ۷۵) بنابراین امروزه سبک زندگی به شاخصی برای ارزیابی کیفیت حیات ذهنی و عینی افراد، خانواده‌ها، طبقات اجتماعی و جوامع تبدیل‌شده و از این رو می‌توان آن را برای تحلیل و بررسی این ابعاد در جوامع مختلف به کار گرفت. مفهوم «سبک زندگی» (life style) از زمره مفاهیم نوینی است که پژوهشگران حوزه جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی برای بیان پاره‌ای واقعیت‌های فرهنگی آن را مطرح کرده و به کار می‌برند و «دامنه به‌کارگیری آن در ادبیات علوم اجتماعی رواج زیادی یافته است تا جایی که این مفهوم، قابلیت جانشینی بسیاری از واژگان موجود از جمله مفهوم طبقه را داراست و می‌تواند گویای واقعیت پیچیده رفتارها و حتی نگرش‌های فرهنگی و اجتماعی در جامعه جدید باشد و حتی به‌کارگیری آن به‌جای مفاهیمی قومیت و ملیت را مطرح کرده‌اند» (همان، ص ۲۲). این مفهوم نظام‌واره و سیستم خاص زندگی است که به یک فرد، خانواده یا جامعه با هویت خاص اختصاص دارد. این نظام‌واره هندسه کلی رفتار بیرونی و جوارحی است و افراد، خانواده‌ها و جوامع را از هم متمایز می‌سازد. سبک زندگی را می‌توان «مجموعه‌ای کم‌وبیش جامع و منسجم از عملکردهای روزمره یک فرد دانست که نه‌فقط نیازهای جاری او را برآورده

می‌سازد، بلکه روایت خاصی را که وی برای هویت شخصی خویش برمی‌گزیند، در برابر دیگران مجسم می‌سازد» (حاجیان، ۱۳۸۷، ص ۷۹) سبک زندگی کاملاً قابل مشاهده یا قابل استنتاج از مشاهده است. مصرف، معاشرت، لباس پوشیدن، حرف زدن، تفریح، اوقات فراغت، آرایش ظاهری، طرز خوراک، معماری شهر و بازار و منازل، آرایه‌گری منزل و امثال آن، در یک بسته کامل از سبک زندگی ما قرار دارند. این جلوه‌های رفتاری ظهور خارجی شخصیت ما در محیط زندگی و نشانی از عقاید، باورها، ارزش‌ها و علاقه‌های ما است و ترکیب آن‌ها ترکیب شخصیت فردی و اجتماعی ما را می‌نمایاند؛ بنابراین سبک زندگی شامل نظام ارتباطی، نظام معیشتی، تفریح و شیوه‌های گذران اوقات فراغت، الگوی خرید و مصرف، توجه به مد، جلوه‌های عینی شأن و منزلت، استفاده از محصولات فناورانه، نحوه استفاده از صنایع فرهنگی، نقاط تمرکز علاقه‌مندی در فرهنگ مانند دین، خانواده، میهن، هنر، ورزش و امثال آن می‌شود (سیدعامری، ۱۳۸۷، ص ۱۴۶).

۱-۲. تمدن

«تمدن»، مصدر عربی از باب تفعّل است و اسم مصدر فارسی است که ریشه‌اش به «مدینه» و شهرنشینی برمی‌گردد. تعریف تمدن در فرهنگ عمید چنین آمده است: شهرنشینی شدن، خوی شهری برگزیدن و با اخلاق مردم شهر آشنا شدن، همکاری مردم با یکدیگر در امور زندگانی و فراهم ساختن اسباب ترقی و آسایش خود (عمید، ۱۳۷۱، ج ۱، ص ۶۹). فرهنگ معین نیز با اشاره به معنای شهرنشینی شدن و خو گرفتن به اخلاق شهری، آن را همکاری افراد و جامعه در امور زندگانی و فراهم ساختن اسباب آسایش و ترقی خود می‌داند (معین، ۱۳۷۱، ش ۱، ص ۱۱۶۹). بعضی در تعریف اصطلاح تمدن آورده‌اند: «تمدن» همان نظم اجتماعی است که به مجموعه نهادهای اجتماعی از آداب، رسوم، هنر، علوم، تأسیسات و فعالیت‌های انسانی داده شده و با محیط جغرافیایی و اجتماعی تطبیق پیدا کرده است. از این رو، می‌توان تمدن را همان نظم و شیوه و ترتیب نهادها در بستر تاریخ دانست (ضمیری، ۱۳۸۸، ص ۷۰). برخی تمدن را این‌گونه تعریف کرده‌اند: تمدن یعنی مجموعه دستاوردها و اندوخته‌های مادی و معنوی بشر که نمود بیرونی دارند توضیح آن که انسان‌ها بر اساس فرهنگ خودشان این امکان را می‌یابند که نیازهای مادی و معنوی خود را تأمین کنند. به عبارت دیگر، زمینه‌های فرهنگی، چگونگی رفع نیازهای مادی و معنوی را تعیین می‌کند.

بنابراین، علوم مختلف، هنرها، معماری‌ها، مشاغل و دیگر مظاهر زندگی انسان، در جهان بیرونی پدید می‌آید که از آن‌ها با عنوان تمدن یاد می‌شود (ولایتی، ۱۳۸۴، ص ۱۱۲).

۱-۳. تمدن اسلامی

تمدن اسلامی را می‌توان چنین تعریف کرد که: تمدن اسلامی عبارت از مجموعه‌ای از اعتقادات، باورها، اخلاقیات، علوم و داشته‌های فرهنگی و آثار و نتایج آن در بخش‌های مختلف به اساس عملکرد به این باورها هست (مودودی، ۱۹۷۰م، ص ۲). برخی نوشته‌اند: تمدن اسلامی، تمدنی دینی است که بسیاری از مؤلفه‌های آن بر محور دین اسلام می‌گردد. به دلیل وجود همین پسوند پُرمایه، از یک سو قابلیت تحدید زمانی و تعریف معنایی دارد؛ زیرا آغاز و انجامش تقریباً مشخص است و از سوی دیگر، دارای گستردگی مفهومی و موضوعی بسیاری است که همه پیچیدگی‌ها، ظرایف و جهان‌شمولی دین اسلام را - به‌عنوان دینی الهی - در خود دارد. بدین ترتیب، تمدن اسلامی دارای همه ویژگی‌های تمدن الهی در چهارچوب آموزه‌های قرآنی و متکی بر سنت پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و اهل‌بیت (علیهم‌السلام) آن حضرت است و مؤلفه‌های آن دین، اخلاق، علم، عدالت، قوانین، مقررات، اصول دینی و است (اسعدی، ۱۳۹۹ش، ص ۵۱ و ۵۲).

۱-۴. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب یا بیانیه گام دوم نوشته سید علی خامنه‌ای، رهبر انقلاب، به مناسبت چهلمین سال پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ صادر شد و با مخاطب قرار دادن جوانان، ضمن بیان پیشینه وقوع انقلاب و دشواری‌های آن، به دستاوردهای چهل‌ساله انقلاب اسلامی ایران پرداخت و چشم‌انداز آینده انقلاب را در بخش‌های مختلفی از جمله:

۱- تعلم و پژوهش؛

۲- معنویت و اخلاق؛

۳- عدالت؛

۴- مبارزه با فساد تبیین کرد (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، صص ۱-۱۲).

مخاطب اصلی بیانیه گام دوم، جوانان به‌عنوان محور تحقق نظام پیشرفته اسلامی هستند و فرصت ارزشمندی برای کشور دانسته شده‌اند (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۱۲). که در این تحقیق از همه موارد بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بهره برده شده است.

۲. مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی

الف) ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او

یکی از مهم‌ترین‌های راهبردهای تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او است. رهبر انقلاب، در خصوص ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان مردم و ایستادگی در برابر دشمن می‌فرماید: «اگر نبود قدرت عظیم ایمان و انگیزه‌ی این ملت و رهبری آسمانی و تأییدشده‌ی امام عظیم‌الشأن ما، تاب آوردن در برابر آن‌همه خصومت و شقاوت و توطئه و خباثت، امکان‌پذیر نمی‌شد» (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۵). در فرهنگ قرآنی کسانی که ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او دارند در شمار رستگاران و خوشبختان آمده‌اند و از خسران و بدبختی به دورند که در سوره عصر این مطلب قابل‌مشاهده است آنجا که خداوند متعال می‌فرماید: «وَ الْعَصْرِ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَصَّوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ (عصر: ۱ - ۳): سوگند به این زمان* که آدمی در خسران است* مگر آن‌ها که ایمان آوردند و کارهای شایسته کردند و یکدیگر را به حق سفارش کردند و یکدیگر را به صبر سفارش کردند». در تفسیر این سوره آمده: «سرمایه آدمی زندگی او است، با زندگی است که می‌تواند وسیله عیش خود در زندگی آخرت را کسب کند، اگر در عقیده و عمل حق را پیروی کند تجارتش سودبخش بوده و در کسبش برکت داشته است و در آینده‌اش از شر ایمن است و اگر باطل را پیروی کند و از ایمان به خدا و عمل صالح اعراض نماید، تجارتش ضرر کرده (نه‌تنها از سرمایه عمر چیزی زائد بر خود سرمایه به دست نیاورده، بلکه از خود سرمایه خورده و سرمایه را وسیله بدبختی خود کرده است) و در آخرتش از خیر محروم شده است (طباطبایی، بی تا، ج ۲۰، ص ۶۱۱).

در سوره مورد بحث، مراد از ایمان، ایمان به خدا و مراد از ایمان به خدا ایمان به همه رسولان او و مراد از ایمان به رسولان او اطاعت و پیروی ایشان است و نیز ایمان به روز جزا است هم چنان که قرآن در جای دیگر تصریح کرده به اینکه کسانی که به بعضی از رسولان خدا ایمان دارند و به بعضی ندارند، مؤمن به خدا نیستند. ظاهر جمله «وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ» این است که به همه اعمال صالح متصف باشد. پس این جمله استثنائیه شامل فاسقان که بعضی از صالحات را انجام می‌دهند و نسبت به بعضی دیگر فسق می‌ورزند نمی‌شود و لازمه این، آن است که منظور از خسران اعم از خسران به تمام معنا باشد یعنی شامل خسران از بعضی جهات هم بشود و بنابراین دو طایفه خاسرند، یکی آن‌هایی که از جمیع جهات خاسرند نظیر کفار معاند حق و مخلد در عذاب، دوم آن‌هایی که در بعضی جهات خاسرند، مانند مؤمنینی که مرتکب فسق می‌شوند و مخلد در آتش نیستند چند صباحی عذاب می‌بینند، بعد عذابشان پایان می‌پذیرد و مشمول شفاعت و نظیر آن می‌شوند (همان، ص ۶۱۱). در اینجا سؤالی به نظر می‌رسد و آن این است که: تواصی به حق، خود یکی از اعمال صالح است و باینکه قبلاً عنوان کلی «وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ» را ذکر کرده بود، چه نکته‌ای باعث شد که خصوص تواصی به حق را نام ببرد؟ جوابش این است که: این از قبیل ذکر خاص بعد از عام است، که در مواردی بکار می‌رود که گوینده نسبت به خاص عنایت بیشتری داشته باشد و شاهد بر اینکه خدای تعالی از میان همه اعمال صالح به تواصی به حق عنایت بیشتر داشته و بدین منظور خصوص آن را بعد از عموم اعمال صالح ذکر نموده این است که همین تواصی را در مورد صبر تکرار کرد و باینکه می‌توانست بفرماید: «وَتَوَاصُوا بِالْحَقِّ وَالصَّبْرِ»، فرمود: «وَتَوَاصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَاصُوا بِالصَّبْرِ». بنا بر همه آنچه گفته شد، ذکر تواصی به حق و به صبر، بعد از ذکر اتصافشان به ایمان و عمل صالح برای این بوده که اشاره کند به حیات دل‌های مؤمنین و پذیرا گشتن سینه‌هایشان برای تسلیم خدا شدن، پس مؤمنین اهتمامی خاص و اعتنایی تام به ظهور سلطنت حق و گسترده شدن آن بر همه مردم دارند و می‌خواهند همه جا حق پیروی شود و پیروی آن دائمی گردد» (همان، ص ۶۱۲). رهبر انقلاب، مدیریت‌های جهادی را الهام گرفته از ایمان اسلامی می‌دانند و در این خصوص می‌فرماید: «مدیریت‌های جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» که امام بزرگوار به همه‌ی ما آموخت، ایران را به عزت و پیشرفت در همه‌ی

عرصه‌ها رسانید» (خامنه ای، ۱۳۹۷، ص ۷). انسان نسبت به ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او در سه حالت به سر می‌برد: یقین، ایمان و صورت ایمان. یقین، همان تصدیق خداوند و وجود اوست و از راه مطالعه در پدیده‌های هستی و پژوهش و استدلال علمی به دست می‌آید؛ اما ایمان در مرحله‌ای پس‌ازاین جای دارد؛ یعنی وقتی که انسان بر مبنای یقینش زندگی کند و در فعالیت‌ها و عواطف و احساساتش آن را به کار گیرد، آنگاه ایمان را احساس می‌کند و ایمان هم بر اثر عمل به مناسک دینی، رشد و پیشرفت می‌کند و برعکس این هم البته درست است (تعدادی از پژوهشگران، ۱۳۹۱، ص ۲). بنابراین، ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او به معنای صحیح آن، در افکار و عواطف و فعالیت‌های انسانی منعکس می‌شود و به عبارتی می‌توانیم بگوییم: ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او همان یقین انسان در مراحل و ساحت‌های مختلف وجودی اوست؛ اما صورت خدامحوری و توحید ناب همان است که نزد بسیاری از مردم وجود دارد (همان، ص ۳). آنان معتقدند که مؤمن هستند؛ ولی ایمانشان در اعمال و افکار و عواطفشان انعکاسی ندارد. پس این شکل ایمان است و نه حقیقت ایمان و ما می‌توانیم آن را به واژه مسلمان یا مسیحی که در شناسنامه فرد نوشته می‌شود، تشبیه کنیم؛ بنابراین، ایمان به معنای درست کلمه، نقشی زنده و مؤثر و فعال در روح انسان دارد (همان، ص ۷). پس ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او موجب رستگاری و خوشبختی می‌شود و از خسران و بدبختی به دور می‌کند. رهبر انقلاب، مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور را نیروی انسانی با زیربنای ایمانی و دینی می‌دانند و در این خصوص می‌فرماید: «مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است» (خامنه ای، ۱۳۹۷، ص ۱۰). پس در فرهنگ قرآنی ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او از ویژگی‌های افراد مستحکم و مؤمن به شمار می‌آیند.

ب) عدم ریا و انجام امور برای رضای خداوند متعال

عدم ریا و انجام امور برای رضای خداوند متعال، یکی از مهم‌ترین‌های راهبردهای تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی محسوب می‌شود.

رهبر انقلاب، پاداش مدیران جهادی و با اخلاص را در بیانیه گام دوم چنین بیان می‌کنند: «حسنه‌ای برای مدیران جهادی و با اخلاص نزد خدا و خلق است» (همان، ص ۷). شک و تردید و نبود اعتقاد به آخرت شماری از مسلمانان، آن‌ها را به ریا می‌کشاند تا جایی که به خدا و روز واپسین به دیده تردید می‌نگرند. فردی که فاقد ایمان به روز قیامت است اگر عملی را انجام دهد قطعاً برای خداوند متعال نیست و برای خوشایند دیگران چنین عملی را انجام می‌دهد (بهرامی، ۱۳۸۳، ص ۲۰):

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا: (نساء: ۱۳۶) ای کسانی که ایمان آورده‌اید! به خدا و پیامبرش و کتابی که بر او نازل کرده و کتب (آسمانی) که پیش از این فرستاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب‌ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دوردرازی افتاده است.» در تفسیر آیه آمده است: «در این آیه خداوند عدم ایمان به خود و آخرت را موجب شک در دلشان و عدم اخلاص می‌داند. در تفسیر آیه فوق آمده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ: درباره این جمله سه قول: ای کسانی که به وسیله اقرار به خدا و رسول، ایمان ظاهری آورده‌اید، در باطن نیز ایمان بیاورید تا ظاهر و باطن شما باهم موافق باشند. این معنی صحیح و مورد اعتماد است. خطاب متوجه منافقانی است که برخلاف عقیده باطنی خود سخن می‌گفتند- وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ: ای مردمی که به ظاهر ایمان آورده‌اید باطناً نیز به خدا و رسول و قرآن و کتاب‌های آسمانی پیشین ایمان بیاورید (طبرسی، ۱۳۸۰ ش، ج ۶، ص ۹۴). وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ: کسی که منکر خدا شود یا او را شبیه خلق شناسد یا امر و نهی را اطاعت نکند و ملائکه را منکر شود یا مثل آنان که آن‌ها را دختران خدا خواندند، در مقامی پست قرار دهد و منکر کتب آسمانی و پیامبران خدا و روز قیامت شود. فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا: از حق دور شده و از راه راست فاصله گرفته است. حسن گوید: گمراهی بعید آن است که قابل ائتلاف نباشد و مقصود این است که: آنکه به محمد کفر بورزد و نبوتش را منکر شود، گویی همه دین را منکر شده است زیرا ایمان هیچ‌کس صحیح نیست، مگر به وسیله ایمان به پیامبر گرامی اسلام و قرآن در حقیقت این آیه تهدیدی است برای اهل کتاب و اعلامی است به آن‌ها در خصوص اینکه اقرار آن‌ها به

یکتایی خدا و فرشتگان و کتب آسمانی و پیامبران، بدون اقرار به رسالت حضرت محمد ص، نتیجه‌ای برای آن‌ها ندارد و وجود و عدم آن یکسان است» (همان، ص ۹۶). در دیگر تفسیر آمده است: افرادی که اصلاً ایمان ندارند قلبشان غرق شک و تردید و ریاست و همچنان در تردید خویشتن سرگردانند (نجفی خمینی، ۱۳۹۸ هـ.ج. ۶، ص ۲۹۳). امام خامنه‌ای اخلاص و انجام امور برای رضای خداوند متعال و معنویت و اخلاق را در بیانیه گام دوم چنین بیان کرده‌اند و می‌فرمایند: «معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راست‌گویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است» (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۱۲). در روایت آمده: پیامبر (ص) فرمود: «اجْتَنِبُوا الرِّيَاءَ فَإِنَّهُ شِرْكٌ بِاللَّهِ إِنَّ الْمُرَائِيَّ يَدْعِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَرْبَعَةِ أَسْمَاءٍ يَا كَافِرُ يَا فَاجِرُ يَا غَادِرُ يَا خَاسِرُ حَبِطَ عَمَلُكَ وَ بَطَلَ أَجْرُكَ وَ لَا خَلْقَ لَكَ الْيَوْمَ فَالْتَمِسْ أَجْرَكَ مِمَّنْ كُنْتَ تَعْمَلُ لَهُ: (مجلسی، ۱۴۰۳ هـ.ج. ۶۹، ص ۳۳) از ریا و تظاهر خودداری کنید که آن شرک به خداوند هست. ریاکار، روز قیامت با چهار نام خوانده می‌شود: ای کافر ای فاجر، ای مکار وای زیانکار، کارهایت باطل شد، دیگر اجر و مزد و پاداش نداری امروز بهره و نصیبی نخواهی داشت و اینک از آن کسی که برایش کار می‌کردی پاداش بخواه.» پس احتمال دارد که منظور از عدم ایمان به خداوند و قیامت آن باشد که در آن، فرد ریاکار به خدا و قیامت شک دارد و عمل شخص، خدا و قیامت را در یاد نمی‌آورد و برای رسیدن به وعده‌های الهی عمل نمی‌کنند و به دلیل ریا، در شک و تردید خود در رفت‌وآمد هستند و ایمان به خدا و قیامت ندارند.

ج) نفی الگوهای اجتماعی مخرب زندگی غربی

نفی الگوهای اجتماعی مخرب زندگی غربی، یکی از مهم‌ترین راهبردهای تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. استعمار با ارائه الگوهایی برای افراد دیگر جامعه‌ها در برابر اسوه‌های اسلامی، در راه نهادینه کردن وابستگی فرهنگی آنان می‌کوشد و فرهنگ خود را به‌گونه‌ای القا می‌کند که ملت‌های استعمار شده، فرهنگ

اصیل خویش را رها کنند و شیفته فرهنگ او شوند (موحدنیا، ۱۳۸۱ش، ص ۳۸). امام خامنه‌ای درباره عدم توجه به الگوهای اجتماعی و غیراجتماعی مخرب زندگی غربی و اقدام مردم و انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم چنین بیان کرده‌اند و می‌فرمایند: «آن روز که جهان میان شرق و غرب مادی تقسیم شده بود و کسی گمان یک نهضت بزرگ دینی را نمی‌برد، انقلاب اسلامی ایران، با قدرت و شکوه پا به میدان نهاد؛ چهارچوب‌ها را شکست؛ کهنگی کلیشه‌ها را به رخ دنیا کشید؛ دین و دنیا را در کنار هم مطرح کرد و آغاز عصر جدیدی را اعلام نمود. طبیعی بود که سردمداران گمراهی و ستم واکنش نشان دهند، اما این واکنش ناکام ماند. چپ و راستِ مدرنیته، از تظاهر به نشنیدن این صدای جدید و متفاوت تا تلاش گسترده و گونه‌گون برای خفه کردن آن، هرچه کردند به اجلِ محتوم خود نزدیک‌تر شدند. اکنون باگذشت چهل جشن سالانه‌ی انقلاب و چهل دهه‌ی فجر، یکی از آن دو کانون دشمنی نابودشده و دیگری با مشکلاتی که خبر از نزدیکی احتضار می‌دهند، دست‌وپنجه نرم می‌کند! و انقلاب اسلامی با حفظ و پایبندی به شعارهای خود همچنان به پیش می‌رود» (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۳). چرا مدهای گوناگون پوشش، آرایش، دکوراسیون و تزیین خانه‌ها، ویلاها، باغ‌ها و گلخانه‌ها و مدل‌های پیشرفته و لوکس خودروهای غربی برای کشورهای زیر سلطه، فریبنده است؟ باید گفت فرهنگ غرب، این نوع جنس‌های لوکس و تجملی را در کتاب‌ها، مجله‌ها، روزنامه‌ها، رادیو و تلویزیون، کلاس‌های درس و رسانه‌های گروهی آن‌چنان زیبا جلوه می‌دهد که آمال و آرزوهای نوجوانان و جوانان و زنان و مردان از خودبیگانه و غرب‌زده را برآورده کند (مصباح یزدی، ۱۳۷۶ش، ص ۱۷۶). بر اساس این اندیشه و فرهنگ تحمیلی، یک زن هرچند از نیکویی صورت و سیرت برخوردار باشد، تنها آنگاه زیباست که سرتاپا در آرایش به شیوه غربی غرق باشد (همان، ص ۱۱۶). قرآن زندگی حضرت ابراهیم (ع) در الگوگیری و عدم پیروی و الگوگیری از کفار چنین می‌فرماید: «قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ: (ممتحنه: ۴) مسلماً برای شما در ابراهیم و کسانی که با اویند سرمشقی نیکوست، آنگاه که به قوم خود گفتند: ما از شما و آنچه به جای خدا می‌پرستید بیزاریم، ما به شما کافریم و میان ما و شما دشمنی و کینه همیشگی پدیدار شده است تا آن زمان که به خدای یگانه ایمان

آورید. [آری، ابراهیم و مؤمنان جز اعلام بیزاری سخنی با بت پرستان نداشتند.]» در تفسیر آیه آمده است: «حقاً که شما را (ای مؤمنان) اقتداء و تاسی نیکو باید به ابراهیم خلیل‌الله و آنان که با او بوده‌اند (یعنی مؤمنین به او یا انبیائی که با او بوده‌اند) یادآورید زمانی را که ابراهیم علیه السلام و پیروانش به کافران قوم خودشان گفتند که ما از شما و از آنچه غیر از خدا می‌پرستید بیزار هستیم (و شما را دوست نداریم). به دین شما (که بت پرستی است) کافریم و خدایان شما را منکریم و بین ما و بین شما دشمنی و کینه به‌طور همیشگی نمایان است تا اینکه به خدای یکتا ایمان بیاورید (و تصدیق به وحدانیت او کنید و توحید و عبادت را برای او خالص گردانید)» (میرزا خسروانی، ۱۳۹۰ ق، ج ۸، ص ۲۶۱). در دیگر تفسیر آمده است: «تکرار کلمه‌ی «أَسُوَّةٌ» از این رو است که اول برای فهماندن دشمنی با کافران است. یعنی دنبال گیری از روش آن‌ها پسندیده است که به دشمنان گفتند: از شما بیزاریم و دوم برای خواهش آخرت است که پیروی آن‌ها برای کسی خوب است که به خدا و رستاخیز امیدوار است» (طبرسی، ۱۳۸۰ ش، ج ۳۴، ص ۳۶۶). رهبر انقلاب درباره تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران و زیان‌ها و مقابله با آن در بیانیه گام دوم چنین می‌فرماید: «تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌ها است» (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۱۵). جوان هم باید دنباله‌رو آن حضرت و دیگر معصومان در زمینه دین باشند و این راهبردها و راهکارهای تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی محسوب می‌شود.

د) فرهنگ‌سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی

از دیگر مهم‌ترین راهبردهای تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی فرهنگ‌سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی است. طبق بیانیه گام دوم، حکومت‌ها موظف به تأمین منزلت آزادی و استقلال

هستند» (همان، ص ۱۰) احکام الهی را از این نگاه، می‌توان دو قسم کرد و حکومت اسلامی، تنها نسبت به بخشی از آن، اختیار توسل به جبر و زور تا مرحله جرح و قتل را دارد.

۱. پاره‌ای از احکام است که حکومت اسلامی در برابر آن وظیفه‌ای جز امر به معروف و نهی از منکر ندارد و این ویژگی، از آن احکامی است که تنها جنبه فردی الهی، مانند وجوب نماز و روزه، دارد و هیچ‌گونه مفسده اجتماعی و تعدی به حقوق دیگران و هتک به مقدسات و تظاهر به منکرات و اقدام برخلاف مصالح نظام، همراه ندارد (ظهیری، ۱۳۷۹ ش، ص ۱۷۷). زیرا تحت هیچ عنوان فقهی‌ای، نمی‌توان دلیلی، بر تجویز توسل به جبر و زور تا مرحله جرح و قتل، حتی از باب امر به معروف و نهی از منکر درباره این بخش از تکالیف، یافت، مگر عنوان ثانوی الهی بر آن مترتب شود؛ زیرا گرچه بسیاری از فقها، مرتبه سوم امر به معروف (توسل به جبر و زور) را برای غیر حاکم شرع نیز حتی درباره این دسته از تکالیف که جنبه فردی الهی دارد، تجویز کرده‌اند (همان، ص ۱۷۸). ولی حقیقت این است که گذشته از اینکه در مواردی موجب هرج و مرج می‌شود، دلیلی متقن و نقد ناپذیری نمی‌توان بر این مدعا اقامه کرد (همان). و این امر با فرهنگ سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی و مخالف است.

۲. دسته دیگر، احکامی است که شارع حکیم، همچنان که در مرحله تشریح، استفاده از آزادی تکوینی انسان را ممنوع کرده، در مرحله عمل نیز، حکومت اسلامی را ناظر اجرای آن قرار داده و به منظور اجرای دقیق آن، استفاده از جبر و تحمیل و برخورد جدی با متخلفان را، تجویز، بلکه واجب شمرده است. در برخی موارد، حد یا تعزیر و تنبیه بدنی و مالی و در مواردی قتل، برای آن در نظر گرفته است و بدین‌سان، آزادی انسان را محدود ساخته است (همان، ص ۱۷۹) و این با فرهنگ‌سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی در تضاد نیست. در نگاه کلی، می‌توان آزادی اجتماعی انسان را از منظر فرهنگ‌سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی و فقهی، در مواردی که یکی از این عناوین کلی بر آن منطبق است، ممنوع شمرد:

۱-۲. تعدی به مال و جان و ناموس و عرض دیگران؛

۲-۲. تعدی به حقوق دیگران؛

۲-۳. ایجاد مزاحمت برای دیگران؛

۲-۴. تظاهر به منکرات؛

۲-۵. تخلف از مقررات حکومتی و عدم رعایت مصالح نظام؛

۲-۶. اهانت به مقدسات (همان، ص ۱۸۰).

رهبر انقلاب در زمینه منزلت آزادی و استقلال، فرهنگ‌سازی، تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی می‌نویسند: «منزلت آزادی و استقلال را کسانی بیشتر می‌دانند که برای آن جنگیده‌اند. ملت ایران با جهاد چهل‌ساله‌ی خود از جمله‌ی آن‌ها است. استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد، بلکه خون‌آوردِ صدها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیت. این ثمر شجره‌ی طیبه‌ی انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده‌لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمی‌توان در خطر قرارداد. همه -مخصوصاً دولت جمهوری اسلامی- موظف به حراست از آن با همه‌ی وجودند. بدیهی است که «استقلال» نباید به معنی زندانی کردن سیاست و اقتصاد کشور در میان مرزهای خود و «آزادی» نباید در تقابل با اخلاق و قانون و ارزش‌های الهی و حقوق عمومی تعریف شود» (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۱۵).

ه) توجه به ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی - تاریخی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی

توجه به ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی - تاریخی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی، یکی از مهم‌ترین راهبردهای تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. افتخار بعدی انقلاب اسلامی ایران پیشگامی ملت و انقلاب اسلامی ایران در جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی است. پیشگامی ملت و انقلاب اسلامی ایران در توجه به ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی - تاریخی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی به‌عنوان رویکردی کلیدی و ابزاری قدرتمند در پرتو قرآن و عترت اسلامی می‌تواند به خودسازی و جامعه‌پردازی منجر شود که این مهم نهایتاً به تمدن‌سازی ختم خواهد شد؛ که در نتیجه بتواند پیشگامی ملت و انقلاب اسلامی ایران در جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی را قرار دهد (طاهری، ۱۳۹۸، ش، ص ۱۹۸). این مسئله در بیانیه

گام دوم رهبر آمده و ایشان در این باب فرموده‌اند: «از میان همه‌ی ملت‌های زیر ستم، کمتر ملتی به انقلاب همت می‌گمارد؛ و در میان ملت‌هایی که به‌پاخاسته و انقلاب کرده‌اند، کمتر دیده‌شده که توانسته باشند کار را به نهایت رسانده و به‌جز تغییر حکومت‌ها، آرمان‌های انقلابی را حفظ کرده باشند. اما انقلاب پُرشکوه ملت ایران که بزرگ‌ترین و مردمی‌ترین انقلاب عصر جدید است، تنها انقلابی است که یک چلّه‌ی پُرافتخار را بدون خیانت به آرمان‌هایش پشت سر نهاده و در برابر همه‌ی وسوسه‌هایی که غیرقابل مقاومت به نظر می‌رسیدند، از کرامت خود و اصالت شعارهایش صیانت کرده و اینک وارد دومین مرحله‌ی خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است. درودی از اعماق دل بر این ملت؛ بر نسلی که آغاز کرد و ادامه داد و بر نسلی که اینک وارد فرایند بزرگ و جهانیِ چهل سال دوم می‌شود» (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۴).

نتیجه‌گیری

الگو سازی و شناساندن الگوی مناسب از جمله روشهای اسلام برای ارائه برنامه زندگی و ارشاد به کمالات و مقامات معنوی است. اهمیت و ضرورت این تحقیق در این است که نیاز شدید جامعه امروزی به سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که تحقیقات انجام شده در این زمینه اندک است. طرح «سبک زندگی» به‌عنوان توصیه‌ی هفتم حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب، تفاوت محسوسی با سایر توصیه‌ها داشت؛ آن اینکه شرحی مفصلی مانند بندهای قبل ارائه نشد و تنها به خطر و زیان‌های ناشی از ترویج سبک زندگی غربی و لزوم مقابله‌ی جهادی، همه‌جانبه و هوشمندانه با آن پرداختند. از این‌رو، به نظر می‌رسد بحث و تبادل نظر درباره این آسیب‌شناسی، باید اولویت پیدا کند و شروع بحث‌های مفید در این باره، بهتر است با بررسی مباحث مربوط به سبک زندگی اسلامی در اندیشه و بیانات رهبر انقلاب اسلامی با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی باشد. از این نوشتار این نتایج و اهداف به دست می‌آید: ضرورت ارتباط بیش‌ازپیش با خداوند متعال و ایمان به او، عدم ریا و انجام امور برای رضای خداوند متعال، نفی الگوهای اجتماعی مخرب زندگی غربی، فرهنگ‌سازی و تثبیت الگوی حیات طیبه در نظام اسلامی در زمینه آزادی، توجه به ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی - تاریخی و

جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی و رعایت جایگاه از مهم‌ترین راهبردها تحقق سبک زندگی در شکل‌گیری تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی محسوب می‌شوند.

منابع

قرآن مجید، مترجم: ناصر مکارم شیرازی.

کتابها

- ۱- تاج بخش، احمد، تاریخ تمدن و فرهنگ ایران از اسلام تا صفویه، نوید شیراز، شیراز، ۱۳۸۱.
- ۲- حاجیانی، ابراهیم، «نسبت هویت ملی با هویت قومی در میان اقوام ایرانی»، مجله جامعه‌شناسی ایران، ش ۳ و ۴، ۱۳۸۷.
- ۳- خامنه‌ای، علی، بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲.
- ۴- سیدعامری، میرحسن، «رابطه فرهنگ سازمانی با بهره‌وری در مدیران تربیت بدنی، استان‌های آذربایجان شرقی و غربی»، نشریه حرکت، ش ۳۵، بهار ۱۳۸۷.
- ۵- طاهری، محمد، مهدی، تحقق مرجعیت علمی رویکردی کلیدی برای خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی، نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت، ش ۱، ۱۳۹۸.
- ۶- طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، بی تا.

- ۷- طبرسی، ابوعلی الفضل بن الحسن، **مجمع البیان**، انتشارات فراهانی، تهران، ۱۳۸۰.
- ۸- عمید، حسن، **فرهنگ عمید**، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۱.
- ۹- قربانی، زین العابدین، **تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی**، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، بی جا، بی تا.
- ۱۰- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، **بحارالانوار الجامعه لدرر اخبار الأئمة الأطهار**، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ هـ.
- ۱۱- محمدی، طوفان، «مشکلات شهری»، وب چشم انداز، ۱۳۹۴/۱۱/۱۰.
- ۱۲- مصباح یزدی، محمدتقی؛ **تهاجم فرهنگی**، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، ۱۳۷۶.
- ۱۳- معین، محمد، **فرهنگ معین**، امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۱ ش.
- ۱۴- موحدنیا، فریدون، **عوامل گرایش نوجوان و جوان به فرهنگ بیگانه**، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۱.
- ۱۵- مودودی، ابوالاعلی، **الحضارة الاسلامیة اسسها ومبادئها**، ترجمه محمد عاصم الحداد، دار العربیة للطباعة والنشر، بیروت، ۱۹۷۰.
- ۱۶- میرزا خسروانی، علی رضا، **تفسیر خسروی**، تهران، انتشارات اسلامی، ۱۳۹۰ ق.
- ۱۷- نجفی خمینی، محمد جواد، **تفسیر آسان**، تهران: انتشارات اسلامی، ۱۳۹۸ هـ.
- ۱۸- ولایتی، علی اکبر، **فرهنگ و تمدن اسلامی**، دفتر نشر معارف، قم، ۱۳۸۴.

- ۱- بهرامی، محمد، «دین‌گریزی، عوامل و راه‌حل‌ها در پرتو قرآن»، مجله پژوهش‌های قرآنی، شماره ۳۷ و ۳۸، ویژه‌نامه قرآن و آسیب‌های اجتماعی، ۱۳۸۳.
- ۲- ضمیری، محمدرضا، «تمدن اسلامی از دیدگاه امام خمینی قدس سره»، مجله معرفت، ش ۳۸، ۱۳۸۸.
- ۳- ظهیری، عباس، «حدود آزادی از نگاه کلام و فقه و عرفان»، مجله حکومت اسلامی، شماره ۱۷، ۱۳۷۹.
- ۴- تعدادی از پژوهشگران، «ایمان آوردن به خداوند»، پایگاه حوزه، شماره ۱۹۸۱۵، ۱۳۹۱/۰۲/۲۰.
- ۵- تعدادی از پژوهشگران، **تهاجم فرهنگی**، مرکز تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی‌فقیه در سپاه معاونت فرهنگی سپاه، چاپ سوم، ۱۳۷۸.

نرم افزارها

- ۱- نرم افزار به سوی نور، مرکز اطلاع رسانی غدیر، ۱۳۹۳ ش.
- ۲- نرم افزار حدیث ولایت، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۵ ش.